

TÜRKİYE’DE 2006-2016 YILLARI ARASINDA KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİNİN BANKALARIN ÖZSERMAYE KARLILIKLARINA ETKİLERİ

Ar. Gör. Okan FİDANLI^{*,**}

Doç. Dr. Afşin ŞAHİN^{***}

ÖZET

Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin karşı karşıya oldukları önemli sorunlardan biri olan tasarruf açıkları, bu ülkeleri dış kaynaklara yönlendirmektedir. Fakat gelişmekte olan ülke ekonomilerine dışarıdan gelen yabancı tasarruflar çoğu zaman kısa vadeli şekilde ve spekülatif amaçlı olarak gerçekleşmektedir. Bu kısa vadeli sermaye akımları; döviz kuru, enflasyon net ihracat ve faiz oranı gibi makroekonomik göstergelerde önemli değişimleri beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla kısa vadeli sermaye akımlarının makroekonomik değişkenlerde meydana getirdiği bu değişimlerin yanı sıra, bankacılık sektörüne de önemli etkileri olmaktadır. Türkiye ekonomisi gibi tasarruf açıklarının mevcut olduğu bir ekonomide, kısa vadeli sermaye giriş ve çıkışları bankacılık sektöründe faaliyette bulunan bankaların bilançolarında ve diğer finansal tablolarında önemli değişimler ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada Türk Bankacılık Sektörü’nde açık enflasyon hedeflemesinin uygulanmaya başladığı 2006 ile 2016 yılları arasında faaliyet gösteren kamu sermayeli ve özel sermayeli bankaların konsolide bilançolarında elde edilen veriler kullanılarak, kısa vadeli sermaye hareketliliğinin yaşandığı dönemlerde kamu sermayeli ve özel sermayeli bankaların bilançolarındaki özsermaye karlılığında meydana gelen değişimler tablolar ve grafikler yardımıyla gösterilerek açıklanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri, Türk Bankacılık Sektörü, Özel ve Kamu Sermayeli Bankalar, Özsermaye Karlılığı

THE EFFECTS OF CAPITAL FLOWS ON THE BANKS’ EQUITY PROFITABILITY IN TURKEY FROM 2006 TO 2016

ABSTRACT

Saving deficits, one of the major problems facing developing country economies, have led these countries to external sources. However, foreign savings to emerging country economies are often short-term and speculative. Short term capital flows create significant changes in macroeconomic variables such as exchange rates, inflation, net export and interest rates. Therefore, besides these changes brought about by the short term capital flows in macroeconomic variables, there are also significant effects on the banking sector. Short-term capital inflows and outflows in an economy where there are savings deficits such as the Turkish economy bring significant changes in the bank’s balances and other financial statements operating in the banking sector. In this study, the changes in profitability of the public and private capital banks’ equity by using the data obtained from the consolidate balances of the public and private capital banks operating in the Turkish Banking Sector spanning, 2006-2016 are tried to be explained by tables and graphs.

Key Words: Short-Term Capital Movements, Turkish Banking Sector, Private and Public Capital Banks, Profitability of Equity

* Sorumlu yazar: Okan Fidanlı, Ar. Gör., Gazi Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Bankacılık Bölümü, E-mail: okanfidanli59@gmail.com

** Bu çalışma Doç. Dr. Afşin ŞAHİN danışmanlığında hazırlanan, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı ‘‘Türkiye’de Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerinin Bankacılık Sektörü Seçilmiş Bilanço-Kalem ve Oranlarına Etkileri’’ isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Çalışma özeti 9-10 Mart 2017 Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu başlıklı konferansta Ar. Gör. Okan FİDANLI tarafından sunulmuştur.

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Bankacılık Bölümü, E-mail: afsinsahin@gazi.edu.tr

GİRİŞ

1980’li yıllardan itibaren gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaya başlanan finansal serbestleşme politikalarını takiben, gelişmiş ülkelere doğru daha fazla sermaye giriş ve çıkışları yaşanmıştır. Sermaye hareketliliğindeki oynaklık temel araştırma alanlarından birisi halini almıştır. Ani duruş olarak adlandırılan sermaye hareketlerinin kesilmesi gibi olumsuz iktisadi vakalar pek çok ülkede yaşanmıştır. Örneğin 1994 yılında Meksika ekonomisinde gerçekleşen hızlı sermaye hareketleriyle birlikte toplam talep aşırı derecede artmış, hisse senetlerinin fiyatları yükselmiş ve bir kriz ortamı ortaya çıkmıştır. (Güloğlu ve Altınoğlu, 2002:9) 1997 yılında meydana gelen Güneydoğu Asya Krizi’nden hemen öncesindeki yıllarda pek çok Asya ekonomisi yoğun sermaye akımlarına uğramış ve bu yoğun sermaye akımlarının önemli kısmının kısa vadeli olarak gerçekleştiği görülmüştür. (Güloğlu ve Altınoğlu, 2002:11). Sermaye hareketleri makro iktisadi dinamikleri Türkiye’de de önemli ölçüde etkilemektedir. Nisan 1994 krizinden önce bütçe açıklarının sermaye hareketleriyle karşılanması ve yüksek faiz-düşük kur politikasının uygulanması, sermaye hareketlerinin girişini hızlandırmış ve belirsizlik ortamı durgunluğa yol açmıştır. (Işık, vd., 2004:51) Nisan 1994 kriziyle birlikte ülke ekonomisinden yaklaşık 4,2 milyar dolar sermaye çıkışı gerçekleşmiş, Merkez Bankası rezervleri yaklaşık 4 milyar dolar azalmış ve gecelik faiz oranlarının yüzde yedi yüzlere kadar yükselmesi gibi birçok olumsuz durum meydana gelmiştir. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinde ise nominal faiz oranlarının sert düşmesinin bir sonucu olarak sermaye akımlarında meydana gelen sert dalgalanmalar ve Türk bankacılık sisteminin kırılabilirliği etkili olmuştur. (Akyüz ve Boratav, 2002:39). Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinde; Türkiye ekonomisi %9,4 oranında daralmış, döviz rezervleri %28 civarında azalmış, işsizlik oranı %12’ye yükselmiş ve net portföy yatırımlarından yaklaşık 5 milyar dolarlık sermaye çıkışı yaşanmıştır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) krizlerden ders çıkartarak fiyat istikrarı hedefinin yanında makro ihtiyati tedbirler uygulayarak bilhassa kısa vadeli sermaye hareketlerinin yarattığı oynaklığın etkilerini en aza indirmeye gayret etmektedir. Şahin (2013) makro ihtiyati politikalar ve Türkiye’deki uygulamaları için incelenebilir.

Uluslararası sermaye hareketlerinin bankacılık sektörüne ve bankaların bilançolarında özsermaye karlılığına etkilerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Örneğin Atasoy (2007); Türk bankacılık sektöründe karlılığın belirleyicilerini ve bankacılık sektörünün gelir-gider ve karlılık performansının rasyo analizini panel veri regresyonu ekonometrik modelini kullanarak açıklamaya çalışmıştır. Özsermayeleri güçlü, bilançolarında faiz getirili aktiflerinin payı yüksek olan ve kredi risklerini minimize edebilen bankaların karlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Doğru (2011); Makroekonomik değişkenlerin bankaların karlılığını ifade eden aktif karlılığı (ROA), özkaynak karlılığı (ROE) ve net faiz marjı gibi göstergeler üzerindeki etkilerini çoklu regresyon analizi ile tahmin etmeye çalışmıştır. Bankaların aktiflerindeki büyümenin karlılığı olumlu yönde etkilediği, faiz dışı gelirlerin yükselmesinin ise net faiz marjını olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Güneş (2015); 2002-2012 dönemi Türk bankacılık sektöründe mevduat bankalarının aktif karlılığını (ROA) ve özsermaye karlılığını (ROE) ekonomideki içsel, dışsal ve sektörel faktörleri kullanarak panel veri yöntemi ile analiz etmiştir. Bankaların karlılığının banka büyüklüğü, banka sermayesi ve enflasyon oranı ile pozitif bir ilişki içerisinde, takipteki kredi oranları ile negatif bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Taşkın (2011); 1995 ile 2009 yılları arasında Türkiye’de banka performansını etkileyen unsurları panel veri yöntemi ile tahlil etmektedir. Üretim endeksinin bankaların karlılığını olumlu etkilediği, krizlerin ise aktif karlılığı ve faiz marjları üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu sonucu elde edilmiştir. Yıldırım (2008); Türk bankacılık sektöründe makro ve mikro değişkenlerin karlılığa etkilerini ve banka bilançolarında özsermaye karlılığı (ROE) ve aktif karlılığının (ROA) belirleyicilerini çoklu regresyon yöntemiyle açıklamaya çalışmıştır. Enflasyon oranı ve bütçe açığındaki azalmanın, iktisadi büyümenin banka karlılığını pozitif yönde değiştirdiği bulgusuna ulaşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye’de sermaye hareketlerinin serbestleşme süreci ile ilgili kısaca bilgi verilmektedir. İkinci bölümde kısa vadeli sermaye hareketlerinin uluslararası piyasalardaki gelişimine ve Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemine değinilecektir. Üçüncü bölümde açık enflasyon hedeflemesi rejimine geçildiği 2006-2016 dönemi arasında Türkiye ekonomisindeki kısa

vadeli sermaye akımlarının bankacılık sektöründe yer alan kamu ve özel bankaların özsermaye karlılığında meydana getirdiği etkiler tartışılmaya çalışılmıştır.

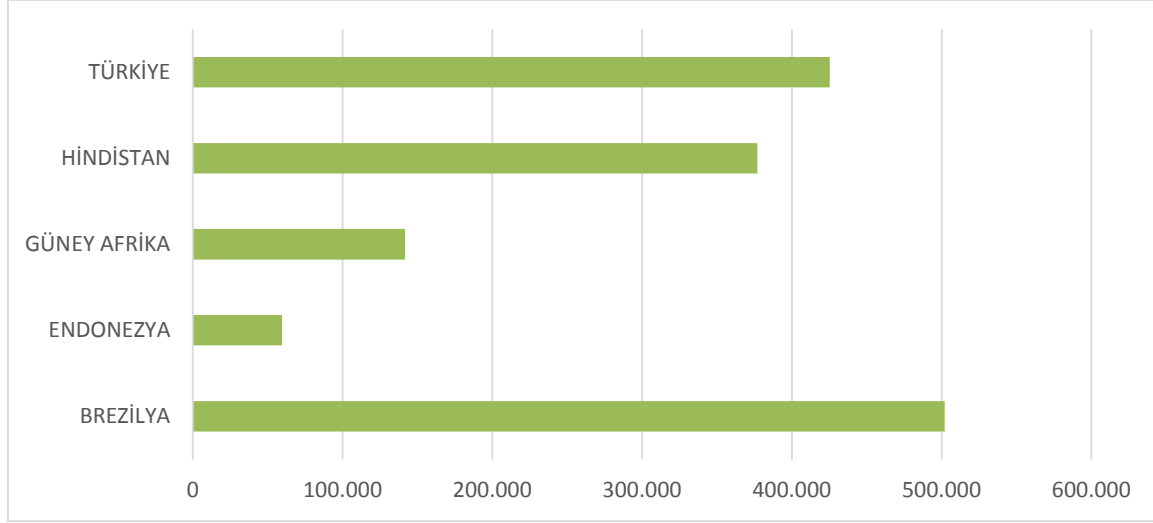
I. TÜRKİYE EKONOMİSİ'NDE SERMAYE HAREKETLERİNİN SERBESTLEŞMESİ

Finansal serbestleşme ve sermaye hareketleri birbiri ile ilişkili ve açık-makro iktisadi dinamikleri etkileyen iki önemli kavramdır. Finansal serbestleşme, piyasa işlerliğinin sağlanması ve kamu kontrollerinin kaldırılmasıyla beraber yurtiçi piyasaların yurt dışı piyasalar ile entegrasyonu olarak tanımlanmaktadır. (Akyol Eser, 2012:4) Finansal serbestleşme ile beraber, bazı ülkelerde yatırımlar ile tasarruflar arasındaki denge bozulmaya başlamıştır. Bir takım ülkeler, yurtiçi tasarrufları yeterli olmadığından dolayı yurtdışından borçlanmak durumunda kalmışlardır. (Mangır, 2006: 461) 1980 sonrasında ülkeler kendi içyapılarında ve finansal sistemlerinde dönüşüm yaşamaya başlamışlardır. Türkiye'de de dünya iktisadi yönelimini takiben 24 Ocak 1980 Kararları hayata geçirilmiş, neticesinde dış ticaret işlemleri ve finansal sermaye hareketlerinde serbestleşme başlamıştır. 1983 ve 1984 yıllarında kararnameler çıkartılmış ve 1989'da ulusal paranın konvertibl hale gelmesi için sermaye akımları tamamen serbestleştirilmiştir. Döviz kuru seviyesi piyasa şartlarına bırakılmış ve pozitif reel faiz benimsenmiştir. (TBB, 2006:16)

Gelişmekte olan ülkeler, ödemeler dengesi çerçevesinde cari açığın finansman mevzusunu daha yakından takip etmeye başlamışlardır. (Kula, 2003:20) Artan cari açık problemi sermaye hareketlerinin önemini arttırmış, ülkeler sermaye çekebilmek amacıyla faiz yarışına girmişlerdir. Spekülatif sermaye akımları arbitraj imkânlarından faydalanmak amacıyla çeşitli fonlar aracılığıyla gelişmekte olan ülkelere kaymaya başlamıştır. (Berksoy ve Saltoğlu, 1998: 13). Uluslararası sermaye akımlarının hızı, teknolojik gelişmeleri ve sermaye hareketlerinin üzerindeki kısıtların kalkmasını takiben yükselmeye başlamıştır. (Keskin, 2009:149). Ülke ekonomilerinde; yaşanan gelişmelere ayak uydurmak ve daha etkin verim alabilmek amacıyla sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlar ve denetimler azaltılmaya başlanmıştır. (Uzunoglu, 2003:46). Uluslararası sermaye girişlerinin gelişmekte olan ülke ekonomilerini olumlu yönde etkilediği görülürken ani sermaye çıkışlarının ekonomide daralmalara yol açtığı gözlemlenmektedir. Bankacılık sektörüne olan yabancı sermaye girişleri bankaların sahip olduğu varlıklar, krediler ve faiz oranı gibi göstergeleri olumlu yönde etkileyerek ekonominin etkinliğine pozitif katkıda bulunmaktadır. (Barışık ve Şarküneşi, 2009:20) Türkiye ekonomisi geçmişten günümüze yapılan reformları takiben dışa açık ve finansal açıdan serbest bir ülke haline geldiği ve uluslararası ekonomide küçük ve dışa açık bir ekonomi olarak sunulduğu söylenebilir.

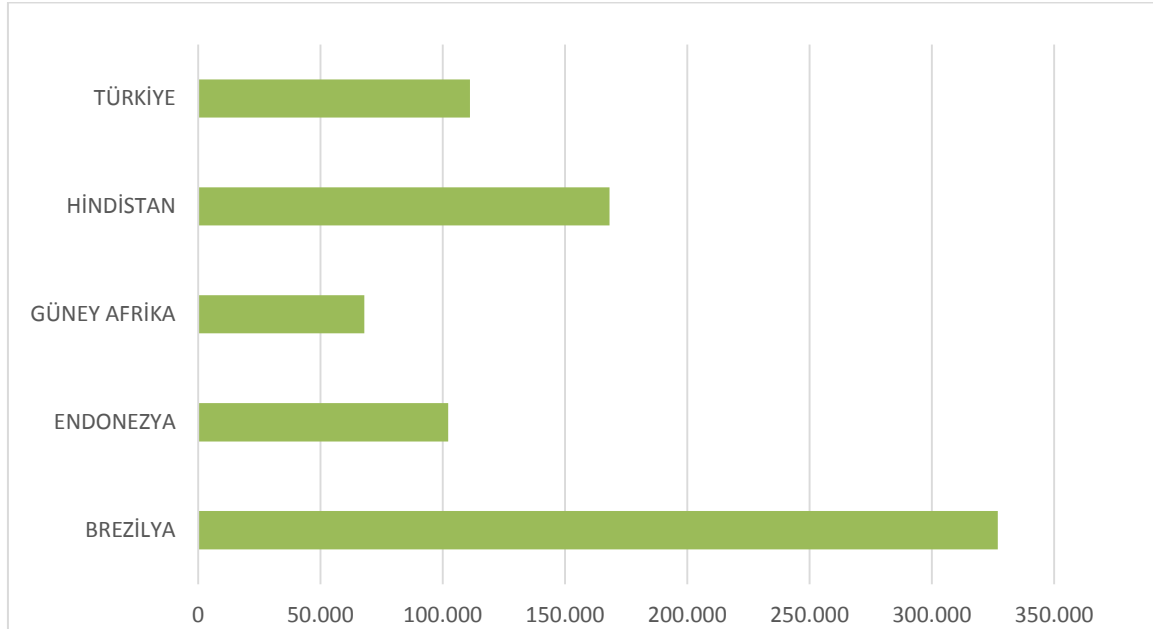
Şahin, Berument ve Doğan (2015), sermaye akımlarını Cari İşlemler Açığı ve Brüt Portföy Yatırımları verilerini kullanarak iki ayrı biçimde ölçmektedirler. Bu çerçevede Cari İşlemler Açığı ve Brüt Portföy Yatırımları verilerinden kısa vadeli sermaye hareketlerini temsil etme açısından bu çalışmada yararlanılmaktadır. Grafik 1'de Kırılgan Beşli ülkeleri olarak adlandırılan Türkiye, Hindistan, Güney Afrika, Endonezya, Brezilya'da 2006-2015 döneminde gerçekleşen sermaye akımlarının Cari İşlemler Açığı verisi kullanılarak ölçüldüğü bu ülkelere dönük kısa vadeli sermaye girişleri gösterilmektedir. Grafik 2'de Kırılgan Beşli ülke ekonomilerine hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetler şeklinde giren Brüt Portföy Yatırımları verileri yine kısa vadeli sermaye akımlarını temsilen kullanılmaktadır.

Grafik 1. Kırılğan Beşli Ülkeleri 2006-2015 Dönemi Cari İşlemler Açığı ile Açıklanan Sermaye Hareketleri (Milyar USD)

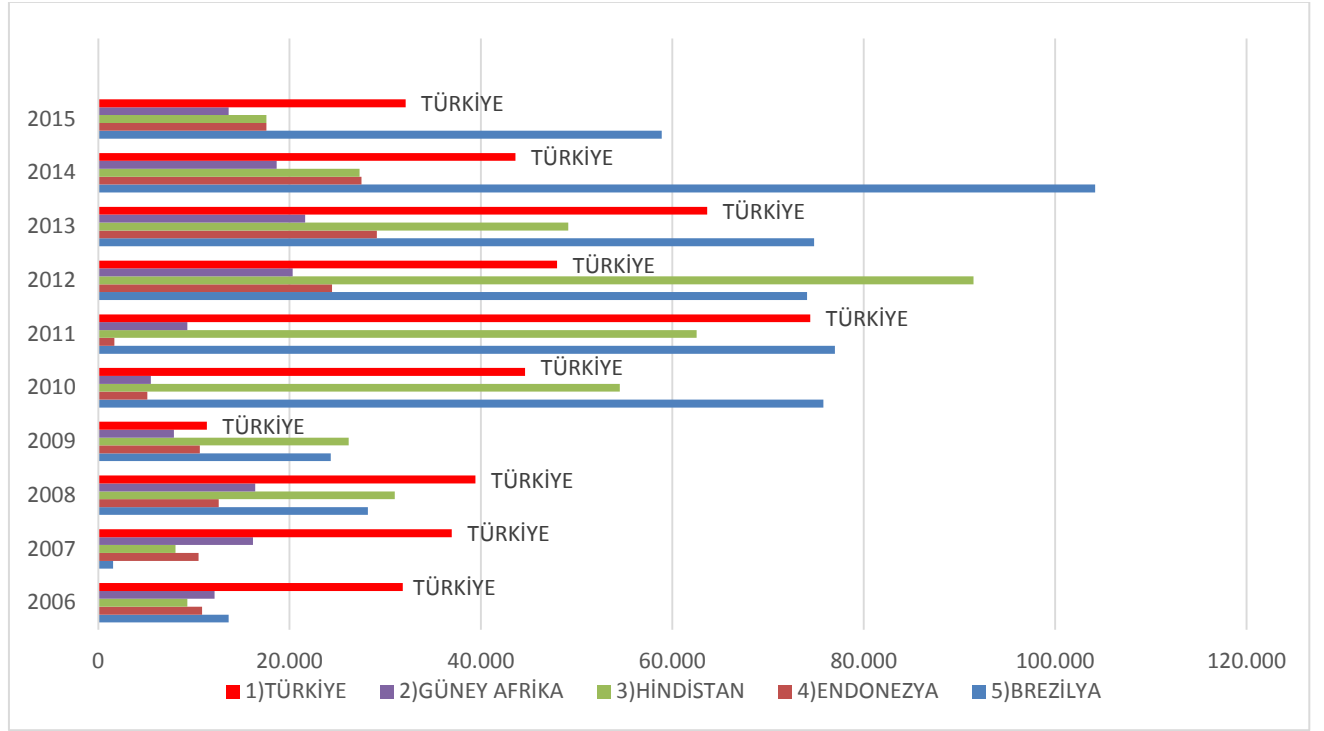
Kaynak: World Development Indicators

Grafik 2. Kırılğan Beşli Ülkeleri 2006-2015 Dönemi Brüt Portföy Yatırımları ile Açıklanan Sermaye Hareketleri (Milyar USD)

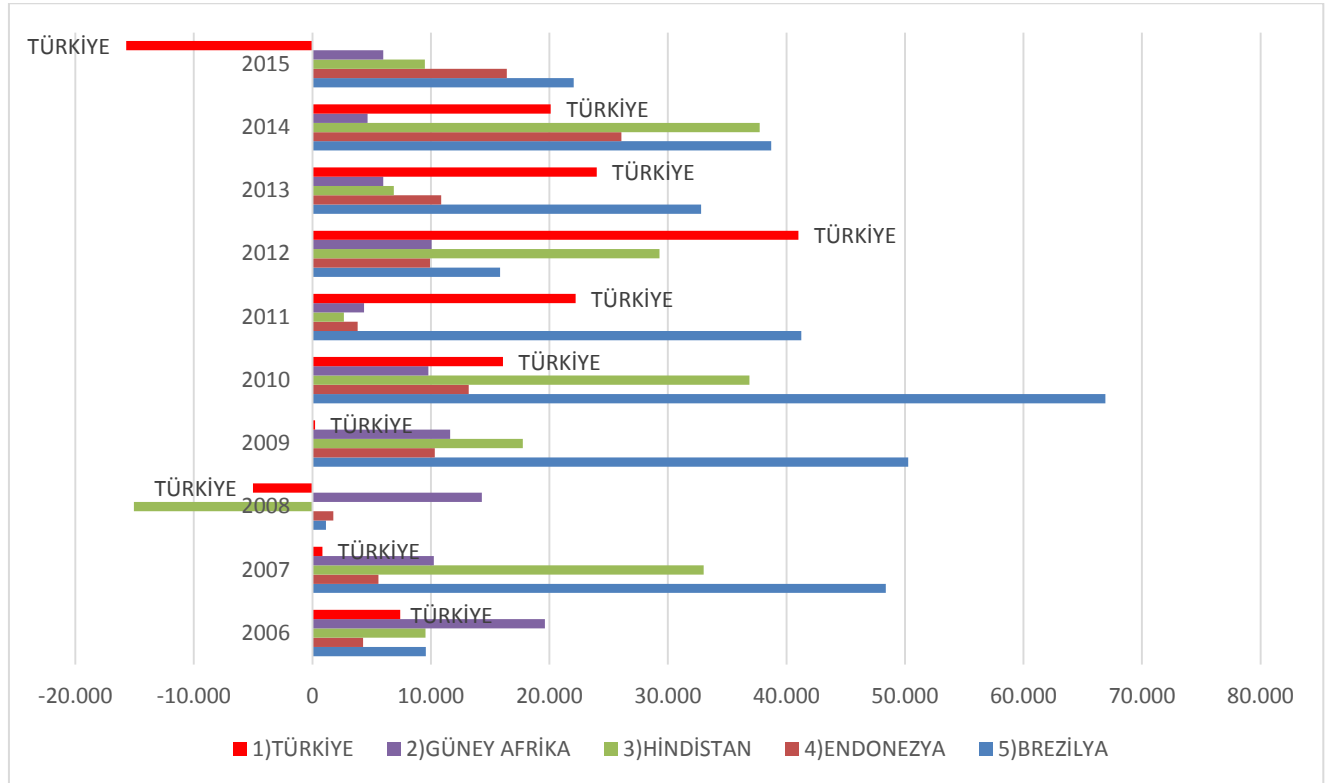
Kaynak: World Development Indicators

Grafik 3. Kırılgan Beşli Ülke Ekonomilerinde 2006-2015 Dönemi Cari İşlemler Açığı ile Temsil Edilen Sermaye Akımı (Milyar, USD)

Kaynak: World Development Indicators

Grafik 4. Kırılgan Beşli Ülke Ekonomilerinde 2006-2015 Dönemi Brüt Portföy Yatırımları Hesabı ile Temsil Edilen Sermaye Akımı (Milyar, USD)

Kaynak: World Development Indicators

Yukarıdaki grafikler incelendiğinde, son on yılda Türkiye'nin de dâhil olduğu Kırılgan Beşli ülkelerinde sermaye hareketlerindeki dalgalanmanın hızlandığı, cari işlemler açığının finansmanı açısından bu ülkelerin daha fazla kısa vadeli sermaye hareketlerine ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere brüt sermaye girişlerinin gelire oranının içerik olarak dağılımları ve bu oranı etkileyen büyüme farklılıkları, faiz oranı farklılıkları, küresel likidite ve dış ticarete açıklık gibi değişkenlerin etkileri için Hannan (2017) incelenebilir. Bir sonraki bölümlerde, Türkiye özelinde sermaye hareketleri genel ekonomi ve bankacılık kesimi açısından değerlendirilmektedir.

II. KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ VE TÜRKİYE EKONOMİSİ'NDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Son otuz yılda, gelişmekte olan ülke ekonomileri incelendiğinde, bu ülkelerin dış borç ödeme problemleri yaşadığı, kamu açıklarının arttığı ve makro iktisadi yapılarının dalgalanma gösterdiği görülmektedir. Ülke ekonomilerindeki bozulmayı takiben, finansal piyasalarda ve reel sektörde durgunluk ortaya çıkabilmiş ve faiz oranları yükselme eğilimine girmiştir. (Inandım, 2005: 9) Bu tip ekonomik sorunlarla karşılaşan ülkeler, dış şokların etkisini azaltmak ve ekonomilerinde var olan tasarruf açıklarını finanse etmek amacıyla yurtdışından borçlanmak yerine uluslararası sermayeyi teşvik edici politikalar ortaya koymuşlardır. (Reinhart, Calvo, Leiderman, 1993:109). Sermaye hareketleri bu ülkelere genellikle kısa vadeli olarak (vadesi bir yıla kadar olan resmi ve özel nitelikli sermaye akımları, Erataş ve Öztekin, 2010: 59) gerçekleşmiştir. Ancak kısa vadeli sermaye hareketleri doğası gereğince çok volatil olması nedeniyle döviz kuru, enflasyon, büyüme ve likidite dinamikleri bozulabilmektedir. Özellikle sermaye çıkışının yaşandığı dönemlerde, makroekonomik görünüm ve bankacılık kesimi bilançoları önemli ölçüde etkilenabilmektedir. Direkçi ve Kaygusuz (2013: 28)' a göre sermaye çıkışının yaşandığı dönemlerde merkez bankası rezervleri azalmakta ve kamu borç stoğu artmaktadır. Sermaye hareketleri banka bilançolarını etkilemesi nedeniyle Türkiye özelinde bir sonraki bölümde ayrıntılı değerlendirmeler yapılmaktadır.

III. KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİNİN SEÇİLMİŞ BANKA BİLANÇOLARININ ÖZSERMAYE KARLILIĞINA ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

A) Türkiye Ekonomisine Olan Sermaye Akımlarının Ölçülmesi

Babaoğlu, Mutlu ve Topkaya (2017)'nin de belirttiği üzere, sermaye hareketlerinin ölçümü literatürde önemli tartışmalı konulardan bir tanesidir. Sermaye akımlarının ödemeler dengesi bilançosunda hangi kalemin dâhil edilerek ya da hangi kalemlerle ölçülebileceği yapılmış olan çalışmalar arasında farklılık göstermektedir. Dolayısıyla sermaye hareketlerini ölçmek amacıyla kullanılacak değişkenler aynı zamanda bankacılık kesimine olan etkileri de değiştirebilecektir. Ödemeler dengesi bilançosunda finans hesabının normalde cari işlemler hesabı ile sermaye hesabının toplamına eşit olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu eşitliğin sağlanamaması nedeniyle, kaynağı belirsiz sermaye giriş ve çıkışları olabilmektedir ve bunlar net hata ve noksan kalemi ile ölçülmektedir. Ödemeler dengesi bilançosu kayıtlarında her işlem iki ayrı kaleme alacak (+) veya borç (-) işaret ile kaydedilmekte ve bu kayıt sistemi ödemeler dengesinin dengede kalmasını sağlamaktadır. Ödemeler dengesi bilançosunda sermaye akımlarını takip etmeyi mümkün kılan finans hesabı kaleminde (+) işareti varlıklarda veya yükümlülüklerde artışı, (-) işareti ise varlıklarda ya da yükümlülüklerde azalışı göstermektedir. (TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri, evds.tcmb.gov.tr). TCMB Ödemeler Dengesi Altıncı El Kitabı'ndan alınan verilerde finans hesabının bakiyesi (net finansal varlık edinimi-net yükümlülük oluşumu) olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla eksi bakiye sermaye girişlerini, artı bakiye sermaye çıkışlarını ifade etmektedir. (TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri, evds.tcmb.gov.tr). Aşağıdaki tabloda 2006 ile 2016 yılları arasında Türkiye ekonomisindeki Brüt Portföy Yatırımları, Cari İşlemler Açığı ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) kalemleri Milyar USD cinsinden ifade edilmiştir.

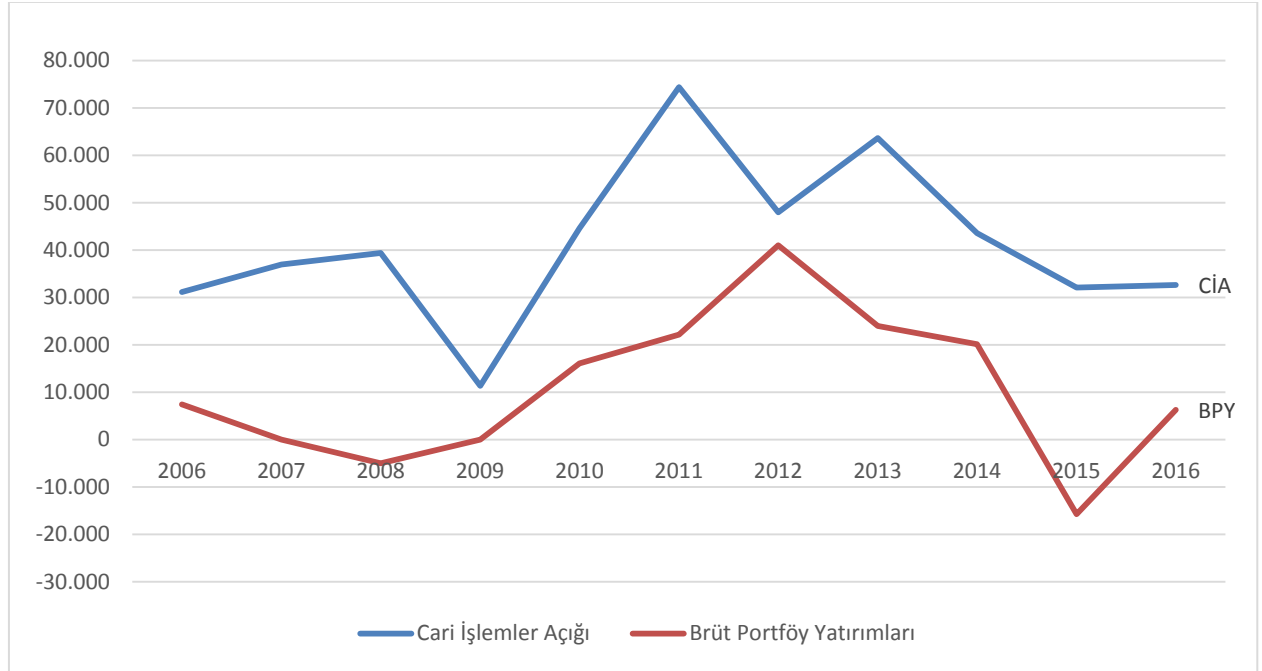
Tablo 1. Türkiye Ekonomisi 2006-2016 Dönemi Brüt Portföy Yatırımları, Cari İşlemler Açığı ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Hesapları

YILLAR	BRÜT PORTFÖY YATIRIMLARI (MİLYAR \$)	CARİ İŞLEMLER AÇIĞI (MİLYAR \$)	GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA (MİLYAR \$)
2006	(7.415)	(31.168)	530.900
2007	(0.833)	(36.949)	647.140
2008	5.014	(39.425)	730.325
2009	(0.227)	(11.358)	614.570
2010	(16.083)	(44.616)	731.145
2011	(22.204)	(74.402)	774.775
2012	(41.012)	(47.962)	788.863
2013	(23.988)	(63.621)	823.257
2014	(20.114)	(43.597)	798.782
2015	15.719	(32.118)	717.880
2016	(6.292)	(32.610)	738.698

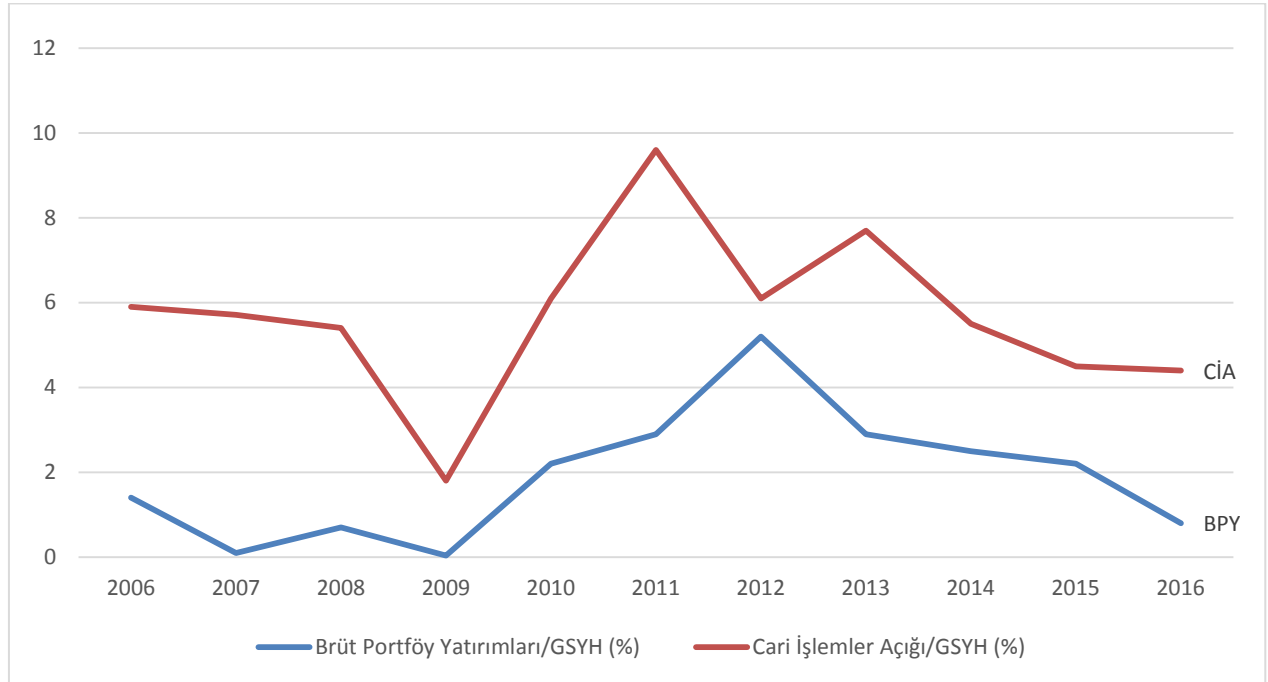
Kaynak: tcmb.evds.gov.tr

Not: Tabloda parantez içinde gösterilen değerler negatif (-) değerleri ifade etmektedir.

Türkiye ekonomisinde Cari İşlemler Açığı ile Brüt Portföy Yatırımları 2006 ile 2016 dönemleri arasında trend olarak beraber hareket etmektedirler ve bu durum Grafik 5'te gösterilmiştir. Grafik 6'da Cari İşlemler Açığı ile Brüt Portföy Yatırımları'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'ya oranları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Benzer şekilde çalışmada kullanılan sermaye hareketlerini temsilen iki göstergenin trendlerinin beraber hareket etmesi, iki değişkenin birbiri ile ilişkili olduğunu ortaya koymakta ve sermaye hareketlerini temsil etme açısından kullanılabileceğine işaret etmektedir.

Grafik 5. Türkiye Ekonomisi 2006-2016 Dönemi Cari İşlemler Açığı ve Brüt Portföy Yatırımları (Milyar USD)

Kaynak: World Development Indicators

Grafik 6. Türkiye Ekonomisi 2006-2016 Dönemi Cari İşlemler Açığı/GSYH (%) ve Brüt Portföy Yatırımları/GSYH (%) Oranları

Kaynak: World Development Indicators

B) Özsermaye Karlılığının (Return on Equity) Ölçülmesi

Bu çalışmada esas olarak sermaye hareketlerinin banka bilançolarına etkileri tartışılırken, bankaların özsermaye karlılığına etkilerine odaklanılmaktadır. Dolayısıyla özsermaye ve ilgili kavramlarına değinmek birincil olarak önem taşımaktadır. Finans teorisinde, bankaların karlılığını ölçmek için çeşitli oranlar kullanılmaktadır. Bu karlılık oranlarından biri olan özsermaye karlılığı; bankaların hissedarlarının veya ortaklarının bankaya koymuş oldukları sermayeleri üzerinden elde edilen karlılığı göstermektedir. Bankaların özsermaye karlılığı; bankaların gelir tablolarındaki vergi sonrası net karlarının toplam özkaynaklarına oranlanması sonucu şu şekilde elde edilmektedir:(Takan ve Boyacıoğlu, 2013:106-107).

Özsermaye Karlılığı (ROE) = (Vergi Sonrası Net Kar/Toplam Özsermaye)

Bankaların özsermaye karlılığı aynı zamanda vergi öncesi karın özkaynaklara oranlanması yoluyla da elde edilebilmektedir. Bu çalışmada TBB'den alınan verilerde özsermaye karlılığı vergi sonrası net karın özkaynaklara oranlanmasıyla elde edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda Türk bankacılık sektöründe kamu sermayeli bankaların 2006-2016 dönemi arasında gerçekleşen özsermaye karlılıkları 3 aylık dönemlerde ilan etmiş oldukları konsolide banka bilançolarından yararlanılarak hesaplanmış ve aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2. Türk Bankacılık Sektörü Kamu Sermayeli Bankaların Özsermaye Karlılıkları (2006-2016)

TARİH	ZİRAAT BANKASI (ROE %)	HALKBANK (ROE %)	VAKIFBANK (ROE %)
2006	19,5	14,6	12,0
2007	22,7	17,01	12,9
2008	19,7	17,03	9,1
2009	23,1	19,1	11,1
2010	18,8	18,2	8,4
2011	10,0	15,6	8,9
2012	10,2	13,7	8,1
2013	11,9	12,9	8,5
2014	9,4	9,0	7,01
2015	10,1	7,8	7,0
2016	11,2	8,3	8,3

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistiki Raporlar, tbb.org.tr

Türk bankacılık sektöründe 2006-2016 dönemi arasında faaliyet gösteren bankalar arasından seçilmiş özel sermayeli bankaların gerçekleşen özsermaye karlılıkları 3 aylık dönemlerde ilan etmiş oldukları banka bilançolarından yararlanılarak hesaplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Türk Bankacılık Sektörü Seçilmiş Özel Sermayeli Bankaların Özsermaye Karlılıkları (2006-2016)

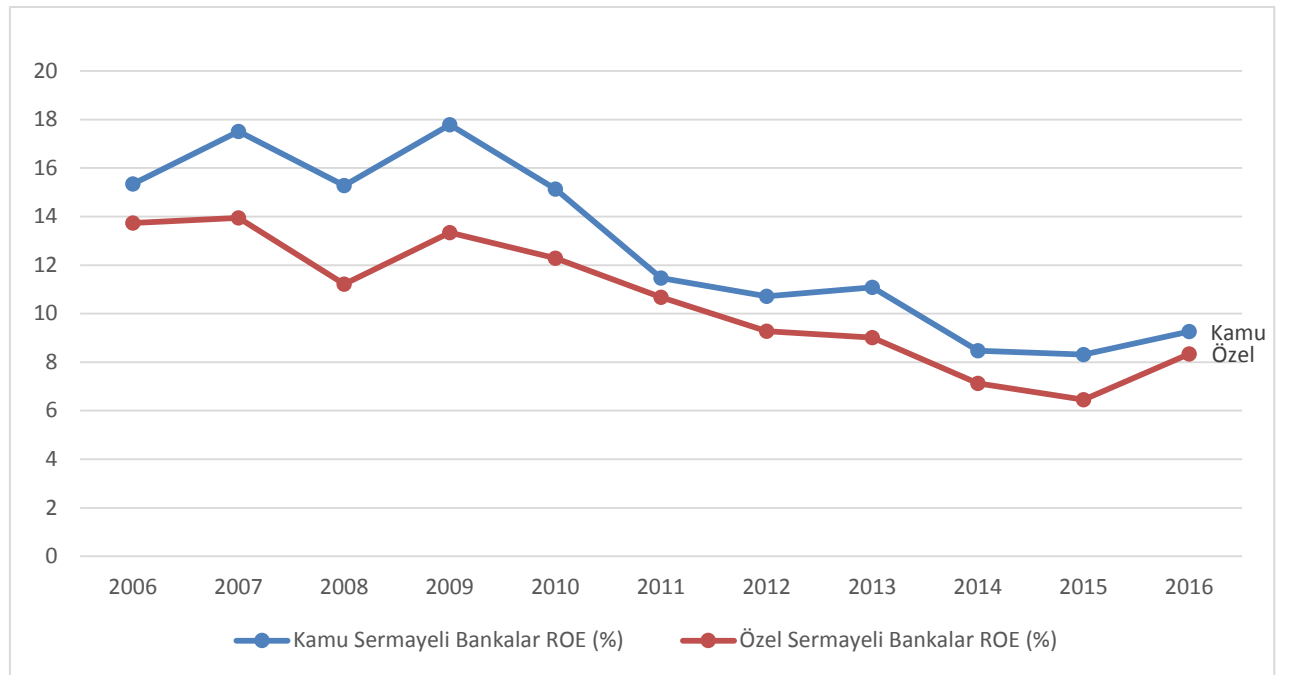
TARİH	AKBANK (ROE %)	DENİZBANK (ROE %)	FİNANSBANK (ROE %)	GARANTİ (ROE %)	İŞBANKASI (ROE %)	YAPI KREDİ (ROE %)
2006	16,02	12,2	24,2	15,0	8,8	6,2

2007	12,9	9,3	15,8	24,2	10,0	11,5
2008	11,4	7,9	9,1	13,4	11,9	13,6
2009	12,7	12,9	14,9	14,5	12,6	12,4
2010	11,8	10,2	10,8	13,7	12,9	14,4
2011	9,2	13,4	10,2	11,7	9,3	10,5
2012	7,9	12,6	8,1	9,7	9,5	7,8
2013	9,4	7,6	7,1	9,5	9,3	11,2
2014	7,9	7,2	5,8	7,9	7,8	6,2
2015	7,01	6,5	6,1	7,4	6,7	5,1
2016	9,5	8,7	7,1	9,2	8,03	7,5

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr

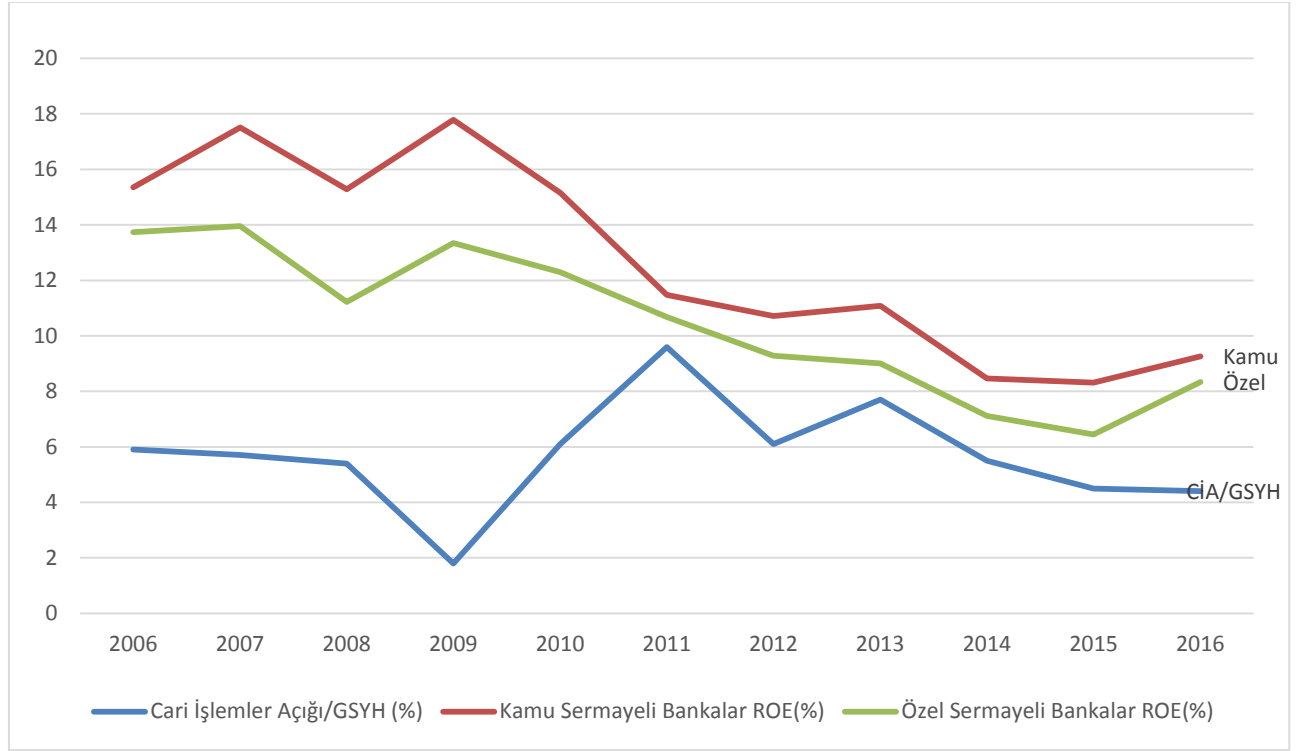
Grafik 7’de Kamu ve Özel sermayeli bankaların 2006 ile 2016 dönemleri arasında gerçekleşen özsermaye karlılıkları (ROE) oranları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Dikkat edilirse, kamu ve özel sermayeli bankaların ROE oranları beraber hareket ettiği görülmekte, 2012 sonrasında ise belirgin bir biçimde azalma trendine girmektedir.

Grafik 7. Türk Bankacılık Sektörü 2006-2016 Dönemi Kamu ve Seçilmiş Özel Sermayeli Bankaların Özsermaye Karlılık (ROE) Oranlarının Karşılaştırılması (%)

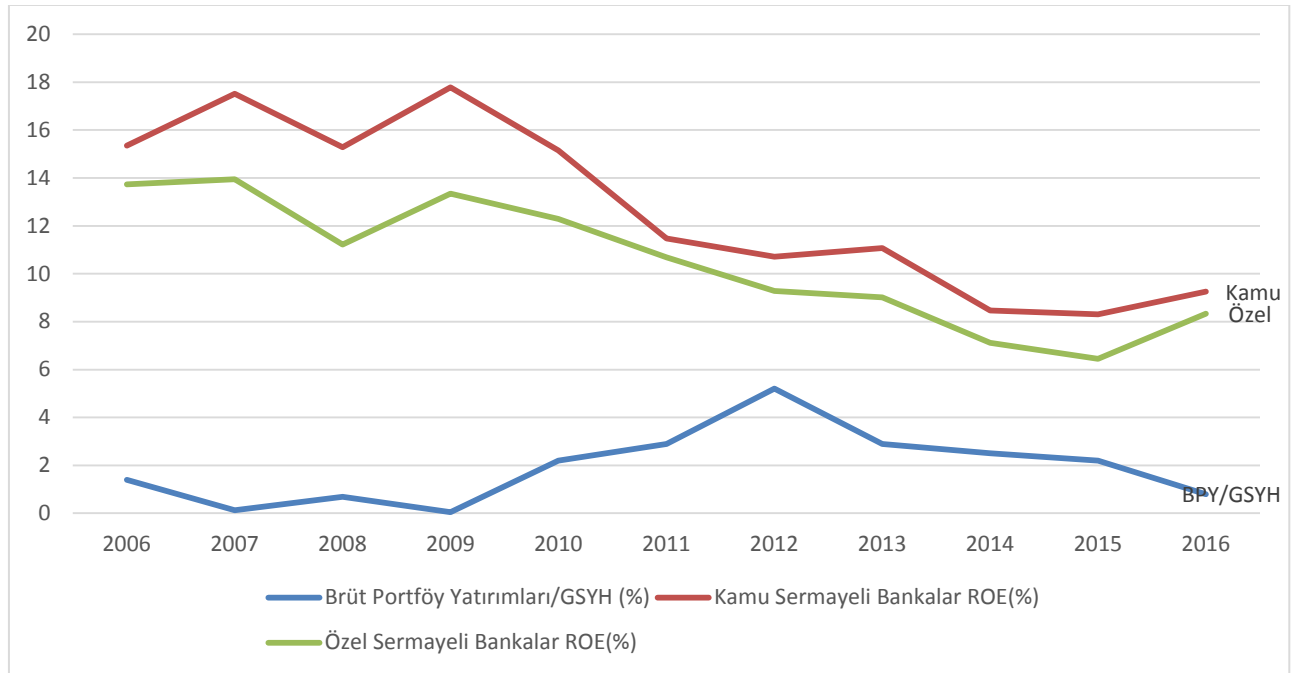

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr

Grafik 8’de ise ROE ile CİA/GSYİH değişkenleri arasındaki ilişki tahlil edilmektedir. Bu iki değişken arasındaki pozitif yönlü ilişki 2012 sonrasında belirginleşmektedir. Grafik 9’da ise ROE ile BFY/GSYİH değişkenleri arasındaki ilişkinin daha zayıf olduğu görülmektedir.

Grafik 8. Türk Bankacılık Sektörü Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların Özsermaye Karlılık Oranları (ROE) ile Cari İşlemler Açığı/ GSYH Oranının Karşılaştırılması (%)

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr, World Development Indicators

Grafik 9. Türk Bankacılık Sektörü Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların Özsermaye Karlılık Oranları (ROE) ile Brüt Portföy Yatırımları/ GSYH Oranının Karşılaştırılması (%)

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr, World Development Indicators

Türkiye’de mevduat bankalarının toplam bilançosunun 2016 Eylül itibarıyla yaklaşık 2 trilyon TL toplam pasiflere sahip olduğu görülmektedir. Toplam pasifler içinde önemli paya sahip kalemlerin oranları şu şekildedir: Mevduat (%58), Alınan Krediler (%11), Para Piyasasına Borçlar (%7), İhraç Edilen Menkul Kıymetler (%4), Muhtelif Borçlar (%2), Diğer Yabancı Kaynaklar (%1.1), Karşılıklar (%1.7), Sermaye Benzeri Krediler (%1,6) ve Özkaynaklar (%10,7). Özkaynaklar içinde Ödenmiş Sermaye (%19,96), Sermaye Yedekleri (%11,13), Kar Yedekleri (%64,42), Dönem Net Kar/Zararı (%10,24) oranında yer almaktadır. (Kaynak: TBB).

Ele alınan veriler 2016 Eylül dönemi itibarıyla tüm mevduat bankalarını içermektedir. Tablo 4 ve Tablo 5’te rakamlar Bin TL cinsinden ve (%) oranlarıyla birlikte sunulmaktadır.

Tablo 4. Türk Bankacılık Sektörü’nde Mevduat Bankalarının Bilançolarında Seçilmiş Pasif Kalemler (Bin TL)

	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
PASİF	1.183.594.259	945.803.030	2.129.397.289	(%)	(%)	(%)
Mevduat	700.835.619	549.861.917	1.250.697.536	59,21	58,14	58,73
Alınan Krediler	12.343.750	227.951.867	240.295.617	1,04	24,10	11,28
Para Piyasasından Borçlar	109.390.022	47.255.382	156.645.404	9,24	5,00	7,36
İhraç Edilen Menkul Kıymetler	26.691.062	61.581.370	88.272.432	2,26	6,51	4,15
Muhtelif Borçlar	37.264.556	10.701.173	47.965.729	3,15	1,13	2,25
Diğer Yabancı Kaynaklar	15.507.742	7.142.421	22.650.163	1,31	0,76	1,06
Karşılıklar	33.374.168	2.213.582	35.587.750	2,82	0,23	1,67
Sermaye Benzeri Krediler	1.290.746	31.966.977	33.257.723	0,11	3,38	1,56
Özkaynaklar	225.860.365	2.283.431	228.143.796	19,08	0,24	10,71

Kaynak: tbb.org.tr

Tablo 5. Türk Bankacılık Sektörü’nde Mevduat Bankalarının Özkaynaklarında Seçilmiş Kalemler (Bin TL)

	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
ÖZKAYNAKLAR	254.209.875	1.592.424	255.802.299	(%)	(%)	(%)
Ödenmiş Sermaye	51.069.422	0	51.069.422	20,09	0	19,96
Sermaye Yedekleri	27.092.553	1.385.743	28.478.296	10,66	87,02	11,13
Kar Yedekleri	164.589.638	206.681	164.796.319	64,75	12,98	64,42
Dönem Net Kar/Zararı	26.205.424	0	26.205.424	10,31	0	10,24

Kaynak: tbb.org.tr

Özkaynaklara bakıldığında özkaynakların neredeyse tamamı Türk Lirası (TL)’den oluşmaktadır. Diğer taraftan alınan krediler, ihraç edilen tahviller, sermaye benzeri krediler hesaplarının çok önemli

bir kısmı yabancı para cinsindedir. Dolayısıyla bankaların yurtdışından borçlanarak yabancı para cinsinden sermaye girişine sebebiyet vermesi pasif kaleminde alınan krediler gibi kalemleri arttırmakta ancak özkaynakları çok fazla değiştirmemektedir. Hazar ve Babuşçu, (2017) mevduat bankalarının bilançolarında yer alan kalemlerin ayrıntılı açıklamaları için incelenebilir. Bu nedenle Türkiye ekonomisine sermaye girişinin yoğun olduğu yıllarda mevduat bankalarının Özkaynak Getiri Oranı (Return on Equity) bazı bankalar açısından azalabilmektedir. Ancak GSYH'ya oranı olarak incelendiğinde, Türkiye'de sermaye akımları ile banka özsermaye karlılığı arasında pozitif bir ilişki grafiklerden görülebilmektedir.

Santos, (1999) bankaların toplam özkaynaklarının toplam varlıklarına oranının banka sermayesinin daha kapsamlı ve daha doğru olarak ölçülmesini mümkün kıldığını ifade etmiştir. Böylece bankaların sermaye karlılığının ve yeterliliğinin daha etkin bir şekilde ölçülebileceğini ortaya koymuştur. Buradan hareketle Kamu ve Özel sermayeli bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranı da araştırmaya dâhil edilmiştir. Türk Bankacılık Sektörü'nde 2006-2016 dönemi arasında faaliyet gösteren kamu sermayeli bankaların bilançolarında gerçekleşen Toplam Özkaynak/Toplam Varlıklar oranı (özsermaye yoğunluğu) hesaplanmış ve Tablo 6'ta gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, bu oranın pek çok kamu bankasında artışa geçtiği görülmektedir.

Tablo 6. Türk Bankacılık Sektörü Kamu Sermayeli Bankaların Gerçekleşen Toplam Özkaynak/Toplam Varlıklar Oranı(2006-2016)

TARİH	ZİRAAT BANKASI (Özkaynak/Toplam Varlıklar %)	HALKBANK (Özkaynak/Toplam Varlıklar %)	VAKIFBANK (Özkaynak/Toplam Varlıklar %)
2006	8,3	10,06	11,32
2007	8,76	10,15	11,04
2008	7,33	8,64	10,31
2009	7,76	8,87	10,3
2010	8,81	9,54	10,23
2011	8,46	9,6	10,54
2012	10,76	10,66	11,22
2013	10,73	10,88	11,69
2014	11,94	10,45	11,2
2015	11,36	10,18	11,05
2016	11,05	10,06	9,25

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistiki Raporlar, tbb.org.tr

Türk Bankacılık Sektörü'nde 2006-2016 yılları arasında faaliyet gösteren seçilmiş özel sermayeli bankaların bilançolarında gerçekleşen Toplam Özkaynak/Toplam Varlıklar oranları hesaplanmış ve Tablo 7'de sunulmuştur. Kamu bankalarına benzer biçimde özel bankalar açısından bu oranın son yıllarda daha fazla oynaklık gösterdiği ve azaldığı dikkat çekmektedir.

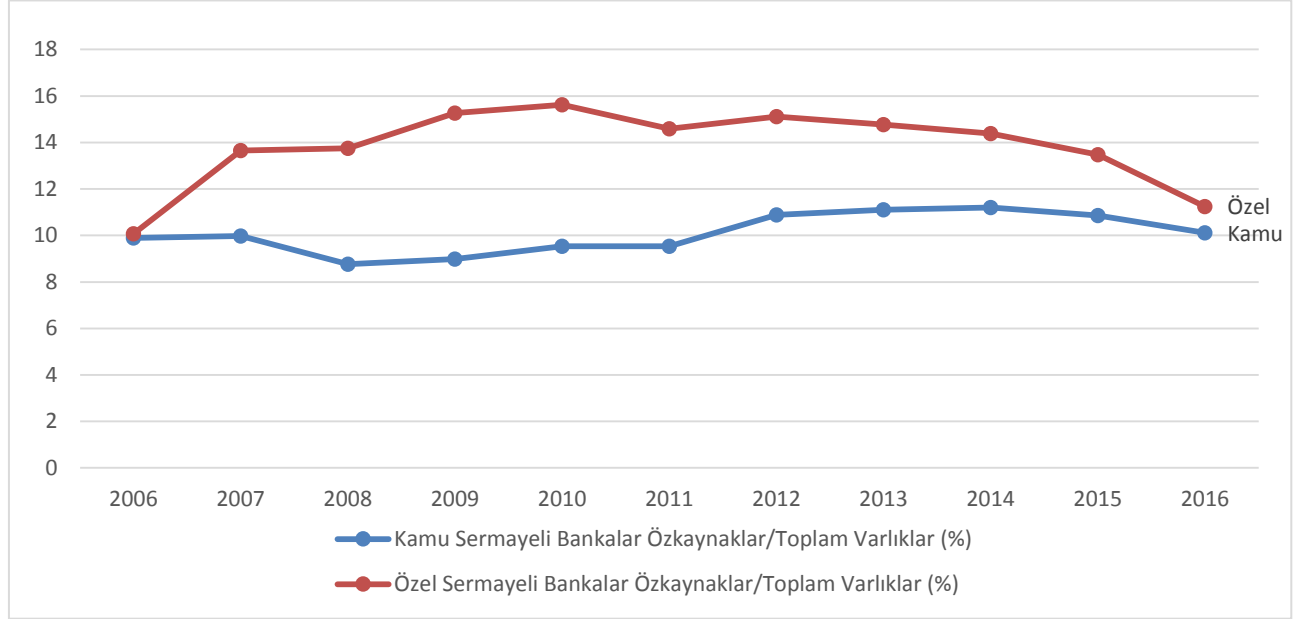
Tablo 7. Türk Bankacılık Sektörü Seçilmiş Özel Sermayeli Bankaların Gerçekleşen Toplam Özkaynak/Toplam Varlıklar Oranı (2006-2016)

TARİH	AKBANK (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)	DENİZBANK (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)	FİNANSBANK (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)	GARANTİ (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)	İŞBANKASI (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)	YAPI KREDİ (Özkaynak/ Toplam Varlıklar)
2006	11,26	9,81	11,33	8,17	11,33	8,59
2007	15,28	13,98	15,97	11,42	13,92	11,38
2008	13,78	15,49	15,01	11,87	13,72	12,6
2009	14,82	17,38	18,25	12,88	13,58	14,7
2010	15,36	17,59	17,44	14,32	13,9	15,17
2011	14,57	16,37	16,09	13,58	13,51	13,43
2012	14,34	15,85	17,67	13,85	14,31	14,7
2013	13,6	15,1	16,43	13,31	14,7	15,47
2014	13,38	15,32	14,86	12,74	15,21	14,74
2015	12,78	15,23	13,65	12,34	14,27	12,61
2016	11,53	10,72	10,26	12,47	11,9	10,59

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporları, tbb.org.tr

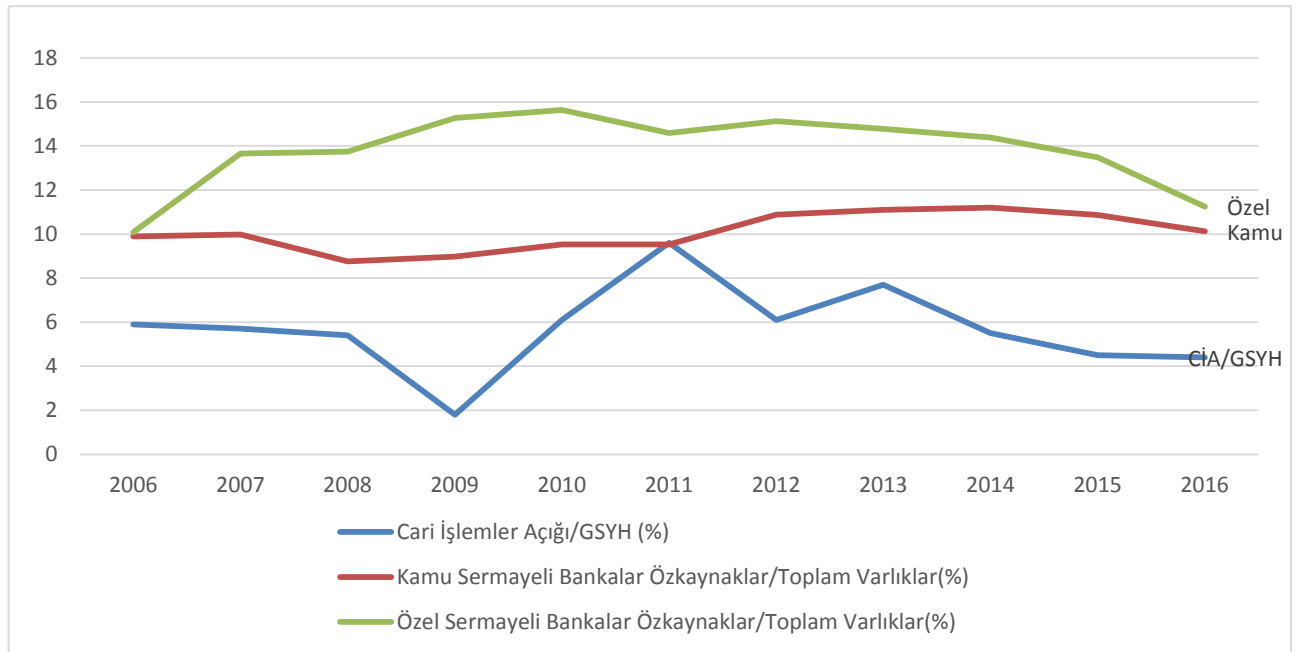
Aşağıdaki grafiklerde kamu ve özel sermayeli bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranının Cari İşlemler Açığı ve Brüt Portföy yatırımlarının GSYH'ya oranı karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Grafik 10'da kamu ve özel sermayeli bankaların 2006-2016 dönemi arasında Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranları gösterilmiştir. Grafik 11'de kamu ve özel sermayeli bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranı ile Cari İşlemler Açığı/GSYH oranı gösterilmiştir. Grafik 11 incelendiğinde, özsermaye oranı ile CİA/GSYİH oranının beraber hareket ettiği ve 2012 sonrasında azalışa geçtiği görülmektedir. Grafik 12'de kamu ve özel sermayeli bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranı ile Brüt Portföy Yatırımları/GSYH oranı gösterilmiştir. Bu grafiğe göre de özsermaye oranı ile BPY/GSYİH oranının beraber hareket ettiği dikkat çekmektedir.

Grafik 10. Türkiye Bankacılık Sektörü 2006-2016 Dönemi Kamu ve Seçilmiş Özel Sermayeli Bankaların Özkaynak/Toplam Varlıklar Oranının Karşılaştırılması

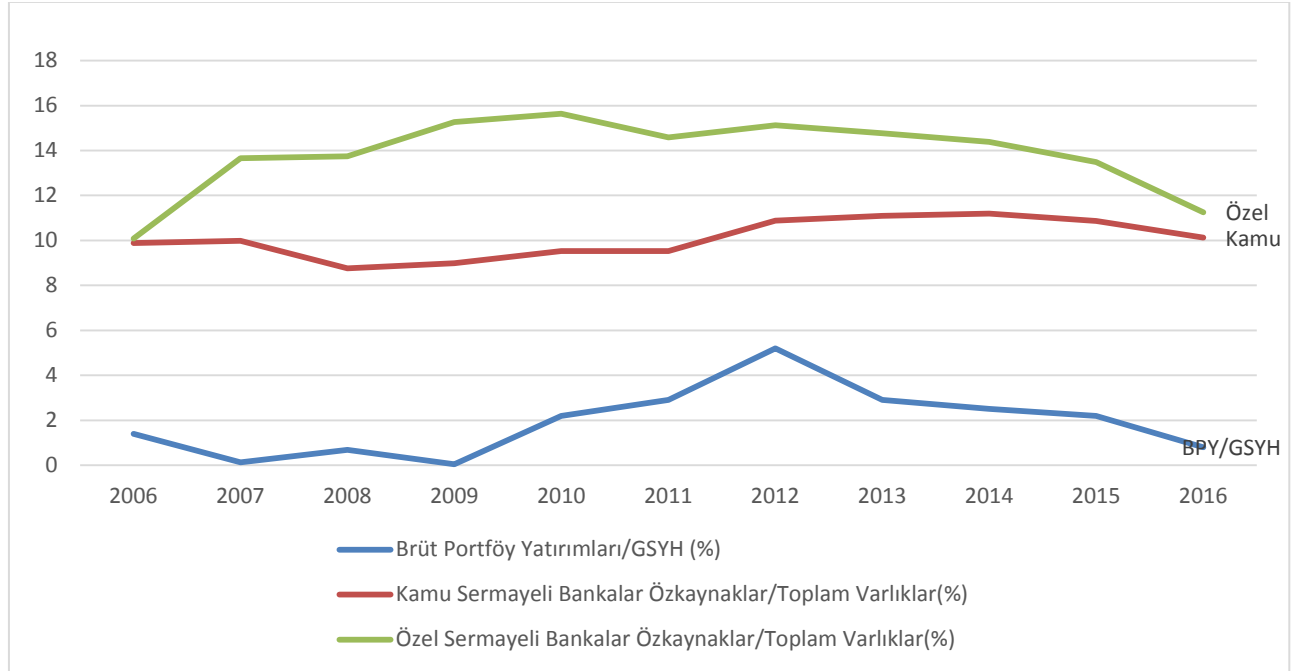

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr

Grafik 11. Türk Bankacılık Sektörü Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar Oranları ile Cari İşlemler Açığı/ GSYH Oranının Karşılaştırılması (%)

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr, World Development Indicators

Grafik 12. Türk Bankacılık Sektörü Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların Özkaynaklar/Toplam Varlıklar Oranları ile Brüt Portföy Yatırımları/ GSYH Oranının Karşılaştırılması (%)

Kaynak: TBB, Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, tbb.org.tr, World Development Indicators

SONUÇ

Özsermaye karlılığı, bankaların sahip oldukları özkaynaklarından ne kadar kar elde ettiklerini yansıtmaktadır. Bankaların finansal tablolarında vergi sonrası net karlarının özkaynaklarına bölünmesiyle elde edilen özsermaye karlılık oranı, vergi öncesi net karın özkaynaklara bölünmesiyle de hesaplanabilmektedir. Bu çalışmada özsermaye karlılığı, bankaların vergi sonrası net karlarının özkaynaklarına bölünmesiyle hesaplanmıştır. Bankaların karlılığını yansıtan önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkan özsermaye karlılığı ve özsermaye karlılığını etkileyen faktörlerin neler olduğu ve özsermaye karlılığı üzerinde nasıl etkiler oluşturduğu önem arz etmektedir.

Türkiye ekonomisinde sermaye hareketlerinin serbestleşmesiyle beraber 1990'lı yıllardan itibaren yoğun sermaye giriş ve çıkışları yaşanmış ve bu sermaye giriş ve çıkışlarının zaman zaman ülke ekonomisinde 1994 ve 2001 yıllarında olduğu gibi finansal krizlere yol açabildiği görülmüştür. Bu krizler Türkiye ekonomisinde finansal kesimin önemli bir kısmını oluşturan bankacılık sektörünü kayda değer ölçüde etkilemiştir. Bu çalışmada Türkiye ekonomisine olan uluslararası sermaye hareketlerinden kısa vadeli olarak gerçekleşen sermaye akımlarının 2006-2016 yılları arasındaki dönemde kamu sermayeli ve özel sermayeli bankaların özsermaye karlılık (ROE) ve özkaynaklar/toplam varlıklar oranlarına (özsermaye yoğunluğu) etkileri ele alınmıştır. Çalışmada Türk bankacılık sektöründe 2006-2016 döneminde faaliyet gösteren bankaların 3 aylık olarak açıkladıkları konsolide bilançolarından hareketle, net satışlar kaleminin toplam özkaynaklar kalemine bölünmesiyle bankaların özsermaye karlılık (ROE) oranları ve toplam özkaynakların toplam varlıklar kalemine bölünmesiyle özsermaye yoğunluğu oranları hesaplanmıştır. Kamu ve özel sermayeli bankaların hesaplanan ROE ve özsermaye yoğunluğu ile kısa vadeli sermaye akımlarının ilişkisi tablolar ve grafikler yardımıyla incelenmiştir. Grafik ve tablolardan hareketle sermaye akımlarının bankaların ROE ve Özkaynaklar/Toplam Varlık oranları üzerinde belirgin bir etkisi görülmezken, sermaye akımlarının GSYH'ya oranı baz alındığında ise ROE ve özsermaye yoğunluğu oranları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bruno ve Shin (2012)'in belirttiği üzere sermaye akımları bankacılık sektöründe risk dinamiklerini değiştirebilmekte ve bu nedenle bankaların ileriki dönemlerde özkaynaklarının yeterliliğini değerlendirirken risk odaklı bir yaklaşım sergilemeleri

önem arz etmektedir. Ayrıca Karasoy ve Çavuşoğlu (2017)'nin da belirttiği gibi, Türkiye'de bankalar yeni Basel düzenlemesine özsermaye yeterliliği itibariyle uyum sağlamaktadır. Ancak ani sermaye çıkışı olarak adlandırılan ani duruşlarda, banka bilançolarının diğer önemli pasif kalemleri olumsuz etkilenebilmektedir. Bu da banka karlılığına negatif yönde yansiyabilmektedir. Çalışmada grafiksel analizlere göre, sermaye akımını ölçecek değişkenlerin üretim değişkenine bölünerek oran biçiminde kullanıldığında, bankaların özsermaye karlılığı ve özsermaye yoğunluğu oranları ile 2012 yılı sonrasında pozitif bir ilişki gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmada değişkenler arasında önsel ve betimsel bir analiz gerçekleştirilmiş ancak yüksek lisans tezinin bir başka bölümünde, sermaye hareketlerinin banka bilançosunun özsermayesine ve önemli diğer kalemleri üzerindeki etkileri ekonometrik yöntemle ayrıntılı analiz edilecektir.

KAYNAKÇA

Akyol, K., 2012, Finansal Serbestleşme Sürecinde Artan Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri: Türkiye Ekonomisine Etkileri, Riskler ve Politika Araçları, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Mesleki Yeterlilik Tezi

Akyüz, Y. ve Boratav, K., 2002, Türkiye'de Finansal Krizin Oluşumu'', İktisat İşletme ve Finans Dergisi, Cilt 17, Sayı 197, ss. 14-46

Atasoy, H., 2007, Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri, TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi

Babaoğlu B., Mutlu O.Ç., ve Topkaya M., 2017, Net Hata ve Noksan Üzerine Bir Değerlendirme, tcmbblog.org.tr

Barışık, S., ve Şarkgüneşi, A., 2009, Yabancı Sermaye Hareketlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri (1990- 2007 Dönemi Nedensellik Analizi), ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, ss. 19-33

Berksoy T. ve Saltoğlu B., 1998, Türkiye Ekonomisinde Sermaye Hareketleri, İTO Yayınları, İstanbul

Bruno V. and Shin H.S., 2012, Capital Flows, Cross-Border Banking and Global Liquidity, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, Working Paper 19038

Direkçi, T., ve Kaygusuz, S., 2013, Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerinin Makroekonomik Değişkenler ile Olan Etkileşimi: Türkiye Örneği, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yıl 5, Sayı 9, ss. 28-42

Doğru, C., 2011, Karlılığın Belirleyicileri Analizi: Teori ve Orta Ölçekli Bir Banka Uygulaması, Maliye Finans Yazıları Dergisi, Yıl 25, Sayı 91, ss. 47-75

Erataş, F., ve Öztekin, D., 2010, Kısa Vadeli Sermaye Akımlarının Belirleyicileri: Türkiye Örneği, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, ss. 57-64

Güloğlu B., Altınoğlu E., 2002, Finansal Serbestleşme Politikaları ve Finansal Krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye Krizleri, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı 27

Güneş N., 2015, Banka Karlılığının Belirleyicileri: 2002-2012 Dönemi Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 20, Sayı 3, ss.265-282

Hannan, S. A., 2017, The Drivers of Capital Flows in Emerging Markets Post Global Financial Crisis, IMF Working Paper No. 17/52.

Hazar, A. ve Babuşçu Ş., 2017, Temel Banka Muhasebesi Şube İşlemleri, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara

[Işık S., Duman K., Korkmaz A., 2004, Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, ss.45-69](#)

İnanırım, Ş., 2005, Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri ile Reel Döviz Kuru Etkileşimi: Türkiye Örneği, TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yeterlilik Tezi

Karasoy A., ve Çavuşoğlu E.Ö., 2017, Bankacılık Sektörü Likidite Ölçümünde Yeni Dönem: Net İstikrarlı Fonlama Oranı, tcmbblog.org.tr

Keskin, N., 2009, Sermaye Kontrolleri: Nedenleri, Türleri ve Ülke Deneyimleri, Dergipark Ulakbim Sosyoekonomi, Cilt 9, Sayı 9, ss.148-166

Kula, F., 2003, Uluslararası Sermaye Hareketlerinin Etkinliği, Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, ss. 141-154

Mangır, F., 2006, Finansal Deregülasyonun (1989-2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 16, ss. 459-472

Reinhart, Calvo, Leiderman, 1993, Capital Flows and Real Exchange Rate Appreciation in Latin America: The Role of External Factors, International Monetary Fund Staff Papers, Vol 40, No 1

Santos J.A.C., 1999, Bank Capital and Equity Investment Regulation, Journal of Banking Finance 23, 1095-1120

Şahin, A., (2013), “Finansal İstikrar ve Makro İhtiyati Politikalar”, 21. Yüzyılda Türkiye’de Sosyal Bilimler ve Toplum Sorunları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Yayınları No. 393, ss. 219-252

Şahin, A., Berument, H., Doğan, B., 2015, Effectiveness of The Reserve Option Mechanism as a Macroeconomic Prudential Tool: Evidence From Turkey, Applied Economics, Vol 47, No 56, 6075-6087

Takan, M. ve Boyacıoğlu, M.A., 2013, Bankacılık, (Teori, Uygulama ve Yöntem), Nobel Yayınları, Ankara

Taşkın, F., 2011, Türkiye’de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler, Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt 11, Sayı 2, ss. 289-298

TBB, Mayıs 2007, Bankalarımız 2006, TBB Yayınları, No:251, İstanbul

TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, www.evds.tcmb.gov.tr

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Bankacılık Sektörü Konsolide Banka Bilançoları İstatistik Raporlar, www.tbb.org.tr

Uzunoglu, S., 2003, Para ve Döviz Piyasaları, Literatür Yayınları, 2. Baskı, İstanbul

World Development Indicators, <http://data.worldbank.org/indicator>

Yıldırım, O., 2008, Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın Belirleyicileri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi